

Byggnadsminnesförklaring av "Gränna prästgård", vissa byggnader på stadsägoområde 37 ingående i stadsäga 37+164 och vissa byggnader på stadsägoområde 38, ingående i stadsäga 38+39+40+41+79+101 i Gränna, Jönköpings kommun

Stadsägoområdena 37 och 38 är till sin natur "krono under allmän disposition" (kyrklig jord - löneboställe och prästgård, som förvaltas av Gränna och Visingsö församlingars pastorat). Fråga om byggnadsminnesförklaring av Gränna prästgård har väckts av Gränna hembygdsförening. (Skrivelse till länsstyrelsen den 29 mars 1982).

På stadsägoområdena 37 och 38 ligger prästgården och det till prästgården hörande lönebostället. Det senare är utarrenderat (jordbruksarrende). Prästgården intar en särställning i Grännas bebyggelse. Prästgården har funnits långt innan staden grundades 1652 och den räknades länge till landsförsamlingen fastän den låg inom stadsområdet. Huvudbyggnaden som uppfördes 1801 - 04, har helt bibehållit sin ursprungliga karaktär och är representativ för det tidiga 1800-talets träpanelarkitektur. Lönebostället representerar en funktionsmässig enhet, som speglar självhushållets näringsformer. Det utgör ett ovanligt exempel på en väl bevarad lantgård inom en stads gränser. Sammanlagt omfattar prästgård och löneboställe femton byggnader. Till prästgården hör dessutom en något förfallen trädgård med för det tidiga 1800-talet typiska inslag, såsom rundgångar för promenad, ett större träd att sitta under (här en blodbok) och ett par intressanta och exotiska träd (här ett valnötsträd och en akacia).

Förslaget till byggnadsminnesförklaring har tillstyrkts av Jönköpings läns museum (yttrande den 26 augusti 1982), kulturnämnden i Jönköping (protokoll den 21 september 1983, § 172) och byggnadsnämnden i Jönköping (protokoll den 22 september 1983, § 484).

Riksantikvarieämbetet har i skrivelse den 10 juli 1984 anfört följande: "Prästgården i Gränna äger framträdande värde, icke minst tack vare att ekonomibyggnaderna bevarats i en utsträckning som är ytterst ovanlig. Någon tvekan om att anläggningens kulturhistoriska värde väl motiverar en byggnadsminnesförklaring jämlikt 1960 års byggnadsminneslag

LÄNSSTYRELSEN JÖNKÖPING
Planeringsavdelningen

1985-05-23

11.392-538-82

KAMMARRÄTTEN I JÖNKÖPING

BEVIS 1485 75-22

Intill denna dag har besvär över detta beslut ej kommit in till kammarrätten.

Nämnden

[Signature]

Postadress
551 86 Jönköping

Gatadress
Hamngatan 4

Telefon
036 - 11 87 00

Postgiro
3 51 76 - 7

behöver därför enligt ämbetets mening knappast råda."

Kommundelsråd område 8 Gränna-Visingsö anser "att bevarande av Prästgården är av yttersta vikt och att den bör kulturminnesförklaras." (Skrivelse den 21 april 1982).

Nordiska museet stöder förslaget att byggnadsminnesförklara Gränna Prästgård. (Skrivelse den 15 december 1982).

Stiftsnämnden i Växjö anser sig inte kunna fatta något beslut i ärendet innan "klart besked i ersättningsfrågan" uppnåtts (skrivelse den 28 augusti 1983). Vid underhandskontakt den 31 januari 1985 har stiftsnämnden meddelat att nämnden är beredd att avvakta med försäljning av del av prästgårdstomten tills länsstyrelsen beslutat i fråga om byggnadsminnesförklaring.

Gränna-Visingsö pastorats församlingsdelegerade har beslutat att "ej motsätta sig en byggnadsminnesförklaring av byggnaderna på tomten". Man har vidare beslutat att "från detta undantaga den sydöstra delen av tomten, för att, i enlighet med förslaget i Riksantikvariens yttrande, utreda om denna del av prästgårdstomten skulle kunna utnyttjas för viss kompletteringsbebyggelse utan allvarigare intrång i helhetsmiljön." (Protokoll den 27 november 1984 § 34).

Vissa byggnader på Gränna prästgård (stadsägoområdena 37 och 38) bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick och är med hänsyn därtill att anse som synnerligen märkliga. På grund härav förklarar länsstyrelsen enligt § 1 lag om byggnadsminnen själva prästgårdsbyggnaden jämte byggnaderna nr 2 - 3, 5 - 7 och 9 - 15 på bifogade kartavdrag för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar med stöd av 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaderna får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. De skall underhållas så, att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
3. Det område kring byggnaderna som på bifogade kartavdrag avgränsats med streckad linje skall hållas i sådant skick, att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas.

./.

Om ändring av byggnadsminne i strid mot meddelade skyddsföreskrifter finnes nödvändig för att byggnaderna skall vara till nytta eller sådan ändring eljest kan anses påkallad av särskilda skäl, får länsstyrelsen meddela tillstånd därtill.

Om skyddsföreskrifter medför att pågående användning av byggnader

eller område avsevärt försvåras, är fastighetsägaren och innehavare av särskild rätt till fastigheten enligt 5 § lagen om byggnadsminnen berättigade till ersättning av staten för den skada de därigenom lider.

De föreslagna skyddsföreskrifterna har av länsstyrelsen bedömts inte medföra att pågående användning av byggnader eller mark avsevärt försvåras. Fråga om ersättning prövas dock enligt 10 § lagen om byggnadsminnen av fastighetsdomstol.

Med anledning av vad som förevarit under handläggningen av ärendet om byggnadsminnesförklaring vill länsstyrelsen meddela följande. Pastoratet begärde hos byggnadsnämnden förhandsbesked angående möjligheten att få byggnadslov för en ny prästgård utmed Brahegatan strax söder om den nuvarande prästgården. Till denna begäran hade fogats ritningar utvisande exteriören på den tilltänkta byggnaden. Länsstyrelsen förklarade i yttrande den 22 december 1982 till byggnadsnämnden att länsstyrelsen från kulturhistorisk synpunkt inte hade något att erinra mot det tilltänkta byggnadsföretaget - dock att detaljutformningen av byggnadens exteriör borde ske i samråd med Grännamuseerna och läns museet. Vidare upplyste länsstyrelsen om att markarbeten inom det aktuella området krävde länsstyrelsens tillstånd enligt fornminneslagen. Det tilltänkta byggnadsföretaget har dock ej fullföljts. Länsstyrelsen anser att den nu beslutade byggnadsminnesförklaringen med tillhörande skyddsföreskrifter i princip inte bör utgöra hinder mot ett byggnadsföretag som i huvudsak till storlek och exteriör överensstämmer med det tilltänkta prästgårdsbygget. Slutligt ställningstagande i denna fråga får dock ske först efter ansökan om tillstånd enligt 3 § lagen om byggnadsminnen. Vad länsstyrelsen nu uttalat angående möjligheten att utföra nybyggnad har dock aktualitet endast under de omständigheter som nu råder och får ej uppfattas som gällande för någon längre tid. Det finns också anledning att framhålla att tillstånd till försäljning av kyrklig jord enligt 24 § lagen om förvaltning av kyrklig jord får lämnas endast om avhändelse kan ske utan olägenhet för det allmänna. Detta torde bli innebära att stiftsnämnden, kammarkollegiet eller regeringen i ett försäljningsärende får väga in kulturminnesvårdens intressen (Jfr 14 § lagen om förvaltning av kyrklig jord).

Detta beslut kan överklagas hos kammarrätten - se bilaga

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen.

I beslutet deltog landshövding Gösta Gunnarsson jämte ledamöterna Ingvar Andersson, Nässjö, Ingvar Andersson, Värnamo, Börje Björklund, Lars Isaksson, Per-Anders Johansson, Rune Kling, Thage Mårtensson, Håkan Sandgren, Lars Sjöholm, Karl-Axel Svenningsson, Hans Söderhorn, Sören Uholm samt inträdande suppleanten Sven-Erik Alkemark.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Ragnar Forss, länsarkitekt Olle Ericson, länsassessor Göran Kjell och länsantikvarie Per-Olof Ringquist, föredragande.

Gösta Gunnarsson

Per-Olof Ringquist

GRÄNNA PRÄSTGÅRD

KV BISKOPEN STG 37 o 38

